



ایران بازیگر مهم فرا قفقاز

سفیر روسیه در ایران با اشاره به نقش ایران در منطقه قفقاز جنوبی، ادعاهای غرب درباره کمک نظامی تهران به مسکو در جنگ اوکراین را بی اساس خواند و تأکید کرد، تحریم‌های آمریکا و غرب علیه ایران به این بهانه تأثیری بر رشد اقتصادی ایران نداشته است. «الکسی ددوف» سفیر مسکو در تهران در گفت‌وگوی تفصیلی با خبرگزاری ریانووستی، درباره روابط ایران و روسیه اظهار داشت: روابط دو کشور در طول یک سال گذشته رو به گسترش بوده است؛ گفت‌وگوها در بالاترین سطح به‌طور منظم ادامه یافت، تبادل هیئت‌ها در همه جهات افزایش یافت و تماس‌ها نیز بسیار فعال باقی ماند. شاید مهم‌ترین اتفاق سال گذشته، سفر رئیس جمهوری اسلامی ایران به مسکو در ۷ دسامبر ۲۰۲۳ و مذاکرات او با ولادیمیر پوتین، رئیس جمهور روسیه بود. او در ادامه با اشاره به سفر اخیر رئیس دوما روسیه و معاون او به ایران تأکید کرد که همکاری‌های پارلمانی میان دو کشور نیز به خوبی در حال گسترش است.



کمیته تماس و ثبات افغانستان

حسن کاظمی قمی، نماینده ویژه رئیس جمهور در امور افغانستان در شبکه ایکس نوشت: «حکومت سرپرست دو شرط مهم برای مشارکت خود در دوحه را اعلام کرد». وی همچنین تأکید کرد: «فرصت خوبی است معلوم شود گزاره یافتن «راهی منصفانه» برای تعامل که ذیل اهداف نشست آمده، چه میزان جدی است؟ نشست دوحه برای افغانستان به ابتکار سازمان ملل، اواخر ماه جاری در پایتخت قطر برگزار می‌شود و در آن نمایندگان کشورهای درباره پیشنهاد فریدون سینیرلی اوغلو، هماهنگ کننده سازمان ملل در امور افغانستان دربار پیوستن این کشور به جامعه بین‌المللی، مسیرهای تعامل با حکومت سرپرست در کابل و تعیین نماینده ویژه سازمان ملل متحد برای افغانستان تصمیم می‌گیرند.» کشورهای منطقه و حکومت سرپرست افغانستان اما با هرگونه تعیین نماینده ویژه سازمان ملل برای افغانستان در حالی که دفتر یوناما در کابل فعال است، مخالفت و بر پی گیری ابتکار گروه تماس منطقه‌ای برای حل مسائل افغانستان تأکید کرده‌اند.



معاون نخست‌وزیر ارمنستان در تهران

مهرگرگوریان، معاون نخست‌وزیر ارمنستان برای شرکت در هجدهمین نشست کمیسیون مشترک همکاری اقتصادی ایران و ارمنستان دیروز ۲۵ بهمن ماه در رأس هیئتی به تهران آمد. موضوعات مربوط به گسترش همکاری‌ها از جمله مباحث مورد گفت‌وگو در این سفر دوازده خواهد بود. معاون نخست‌وزیر ارمنستان در این سفر با داود منظور، معاون رئیس جمهور و رئیس سازمان برنامه و بودجه و معاونان وزارتخانه‌های امور خارجه، راه و شهرسازی، نیرو، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، سازمان حفاظت محیط زیست، گمرک جمهوری اسلامی ایران، سازمان توسعه تجارت ایران، شرکت ملی گاز ایران و همچنین نمایندگان بانک توسعه صادرات ایران در جهت بسط و گسترش همکاری‌های دوجانبه دیدار می‌کند.

را با پایان یافتن جلسات افتتاحیه آغاز کردند و همانطور که کمیته‌های فنی کار خود را تکمیل کردند، گزارش‌هایی را به کمیسیون‌ها ارائه کردند که آنها را در گزارش‌های کمیسیون جمع‌آوری کرده و به کمیته هماهنگی ارائه شد تا متن منشور تهیه شود. منشور ملل متحد همراه با اساسنامه دیوان بین‌المللی دادگستری در نهمین جلسه عمومی در ۲۵ ژوئن ۱۹۴۵ به اتفاق آرا ارائه و به تصویب رسید. مراسم امضای آن در ۲۶ ژوئن برگزار شد و تمام روز به طول انجامید. پس از آن جلسه اختتامیه با سخنرانی رئیس جمهور ایالات متحده، رؤسای هیئت‌های کشورهای حامی و رؤسای پنج هیئت دیگر - برزیل، چکسلواکی، مکزیک، عربستان سعودی و آفریقای جنوبی - برای نشان دادن تنوع ملیت‌ها و مناطق جغرافیایی برگزار شد. این منشور مطابق بند ۳ ماده ۱۱۰ خود در ۲۴ اکتبر ۱۹۴۵ پس از تودیع اسناد تصویب پنج عضو دائم شورای امنیت و اکثریت کلیه امضاکنندگان دیگر لازم‌الاجرا شد. پنج زبان رسمی - چینی، انگلیسی، فرانسوی، روسی و اسپانیایی - در این کنفرانس به رسمیت شناخته شدند اما تنها انگلیسی و فرانسوی به‌عنوان زبان‌های کاری مورد استفاده قرار گرفتند و تمام اسناد در هر دو صادر شد. بیش از صد نفر به ترجمه اسناد و تفسیر بحث پرداختند. گفتارهایی که به زبان انگلیسی گفته می‌شد به فرانسوی و بالعکس و سخنرانی‌های زبان‌های دیگر به انگلیسی و فرانسوی تفسیر می‌شد.

جهت تدوین منشور ملل متحد، چهار کمیته‌ی عمومی تشکیل شده بود که ایران در سه کمیته عضویت داشت. هیئت نمایندگی ایران، از ۱۱ نماینده، ۷ مشاور (رایزن) و یک منشی تشکیل می‌شد. نهایتاً پنجاه‌ویک کشور شرکت‌کننده در کنفرانس در ۲۶ ژوئن سال ۱۹۴۵ م، منشور سازمان ملل متحد را همراه با اساسنامه‌ی دادگاه بین‌المللی دادگستری، امضا کردند و منصور عدل نیز به نمایندگی از ایران یکی از امضاکنندگان و مؤسسین سازمان ملل متحد بود. بعد، خودش، برای نخستین بار، این اعلامیه را به فارسی ترجمه کرد. او تعلق مفصلی به زبان فرانسه در مورد لزوم تخلیه ایران از قوای اشغالگر متفقین و پرداخت خسارات ناشی از جنگ ایران نمود و بعد در مجمع عمومی سازمان ملل متحد در نیویورک حضور به هم رسانده، به دفاع از حقوق ایران و لزوم حفظ استقلال و تمامیت ارضی کشور تأکید کرد. مصطفی عدل شخصیتی خاص در این اجلاس بود. جدا از جلال عبده که از «سعه نظر و سخاوت معنوی مختص به خود» در تعریف از مصطفی عدل نوشت، لطفعلی صورتگر هم در خاطراتش، نوشت: «جته کوچک این مرد مطلع در مقابل هوش و بصارت نخستین درجه او و ادبی که از حرکات و طرز نشستن وی آشکار است به چشم نمی‌آید و موی سپید و چهره چین خورده او بی اختیار همه را به احترام در برابر وی ناگزیر می‌سازد... ما مردم ایران در تاریخ این گیتی بزرگ، به ادب و آراستگی شهره‌ایم و آقای عدل برای اینکه نمودار این خصال باشد یکی از بهترین و لایق‌ترین مأمورین کشور ماست.»

۱۵ شهریور ۱۳۲۴ منشور سازمان ملل متحد به اتفاق آراء، به تصویب مجلس ایران رسید و ایران در ۱۶ اکتبر همان سال به عضویت سازمان ملل متحد درآمد. چند ماه بعد یعنی در ۲۹ دی ۱۳۲۴ دولت ایران به خاطر خارج نشدن نیروهای شوروی بعد از جنگ جهانی دوم از خاک ایران، اولین شکایت کشوری از کشور دیگر را تسلیم شورای امنیت کرد و بر همین اساس قطعنامه‌های دوم، ششم و پنجم شورای امنیت به موضوع خروج نیروهای شوروی از ایران اختصاص یافت و با خروج کامل این نیروها از خاک ایران و پایان بحران آذربایجان، ایران نتیجه حضورش در میان تاسیس کنندگان سازمان ملل را دریافت کرد.

سال ۱۳۲۰ در آن کشور ماند. اما پس از اشغال ایران از طرف نیروهای متفقین و قطع رابطه سیاسی ایران و ایتالیا به تهران احضار شد و از طرف دکتر عیسی صدیق، وزیر فرهنگ آن زمان، به‌جای علی اکبر دهخدا که به علت تحقیق و تدوین لغت‌نامه از حضور در دانشکده معذور بود، به ریاست دانشکده حقوق و علوم سیاسی و اقتصاد منصوب شد. سابقه حضور عدل در مناصب دیپلماتیک بین‌المللی موجب اعتماد به وی در مأموریت‌های مهم دیپلماتیک شد و به همین مناسبت بود که زمانی که در کابینه اول ابراهیم حکیمی و محسن صدر، مسئولیت وزیر مشاور را برعهده داشت، در سال ۱۳۲۴ ه. ش با سمت ریاست هیئت نمایندگی ایران در کنفرانس سانفرانسیسکو که به منظور تاسیس سازمان ملل تشکیل شده بود، شرکت نمود. هیئت نمایندگی ایران را ۱۶ نفر از علی اکبر سیاسی و الهیار صالح و قاسم غنی و نصرالله انظام، سیدباقر کاظمی و صادق رضازاده شفق و جلال عبده و لطفعلی صورتگر و در رأس آنها مصطفی عدل تشکیل می‌شد که هریک از رجال طراز اول ایران و دارای سابقه وزارت و حتی نخست‌وزیری بودند و منصور عدل ریاست چنین هیئتی را برعهده داشت. این هیئت که برای شرکت در کنفرانس سانفرانسیسکو، فروردین ۱۳۲۴ عازم آمریکا شدند، تا پنجم تیر که منشور به امضا رسید در آنجا ماندند و وقتی بازگشتند، پس از ابراهیم حکیمی، محسن صدرا لاشراف به نخست‌وزیری رسیده بود.

تشکیل سازمان ملل که اختیارات و وظایف بیشتری از سازمان ناکام جامعه ملل داشته باشد و بتواند از وقوع درگیری‌های گسترده چون جنگ جهانی دوم جلوگیری کند، یکی از توافقاتی سرن متفقین در جریان کنفرانس‌های تهران و یالتا بود و بر همین اساس پس از پایان جنگ جهانی دوم، کشورهای عضو متفقین علاوه چین در شهر دامبارتن اوکس در نزدیکی واشنگتن گرد هم آمدند و کنفرانسی را با عنوان «گفت‌وگوهای واشنگتن درباره سازمان صلح و امنیت بین‌المللی» ترتیب دادند و طی آن ترتیبات مربوط به ایجاد سازمان ملل متحد و از جمله وجود حق وتو به تصویب رسید. پس از این کنفرانس بود که دولت ایالات متحده آمریکا به نیابت از حکومت‌های بانی پیشنهادهای دامبارتن اوکس، در ۵ مارس سال ۱۹۴۵ از پنجاه کشور مستقل جهان از جمله ایران دعوت کرد که جهت تدوین منشور ملل متحد، نمایندگی‌ای را به کنفرانس ملل متحد که در ۲۵ آوریل سال ۱۹۴۵ م در شهر سانفرانسیسکو تشکیل می‌شد، اعزام کند. کنفرانس کار خود را براساس طرح دامبارتن اوکس و یالتا به‌منظور تهیه و تدوین نهایی منشور ملل متحد آغاز کرد و رسماً با عنوان کنفرانس ملل متحد نام گرفت. کنفرانس با شرکت چهل‌ودو کشور جهت تدوین منشور سازمان ملل جدید در شهر سانفرانسیسکو گشایش یافت. جمعاً ۲۸۲ نماینده از چهل‌ودو کشور جهان که ۱۵۰۰ مشاور و کارشناس آنان را همراهی می‌کردند، در کنفرانس شرکت کردند. انگلیسی، فرانسوی، روسی، اسپانیولی و چینی زبان‌های رسمی کنفرانس بودند اما اسناد به دو زبان انگلیسی و فرانسوی منتشر می‌شد. کنفرانس چهار موضوع طرح دامبارتن اوکس را در نظر گرفت و با تصویب یک پیش‌نویس الحاقی درباره طرح قیومیت مناطق آزادشده از استعمار و مطالعات اولیه در مورد ایجاد دیوان بین‌المللی دادگستری اصلاحاتی را در این طرح پیشنهاد کرد. این کنفرانس با هشت جلسه عمومی که به صورت علنی برگزار شد، آغاز شد. در این جلسات افتتاحیه، رؤسای هیئت چهار قدرت حامی و سپس رؤسای سایر هیئت‌ها در کنفرانس سخنرانی کردند. در این مدت سازماندهی و برنامه کاری کنفرانس مشخص شد و وظیفه تدوین چهار بخش منشور برای بررسی توسط چهار کمیسیون تقسیم شد که به نوبه خود کار را بین کمیته‌های فنی متعدد تقسیم کردند. کمیسیون‌ها و کمیته‌های فنی وظایف خود

نمایند ایران در تاسیس سازمان ملل حاضر شد. در سال ۱۳۲۶ در کابینه احمد قوام، ابتدا وزیر دادگستری و بعد وزیر مشاور شد. در سال ۱۳۲۷ در نخست‌وزیری عبدالحسین هژیر و محمدساعده مراغه‌ای، سمت وزارت مشاور داشت. در سال ۱۳۲۸ پس از تاسیس مجلس سنا در ایران از طرف شاه به سناتوروی آذربایجان انتخاب شد. وی همچنین پنجمین رئیس دانشگاه تهران بود که پس از سیدمحمد تدین به ریاست دانشگاه تهران برگزیده شد. مصطفی عدل در سال ۱۳۲۹ ه. ش به واسطه بیماری سرطان درگذشت و علی هیئت به‌جای او به‌عنوان سناتور آذربایجان منصوب شد. پیکرش در آرامگاه خانوادگی عدل در جوار حرم مطهر حضرت عبدالعظیم علیه‌السلام در شهرری تهران به خاک سپرده شد.

از تالیفات او کتاب حقوق اساسی در سیدصوبونجاه صفحه در سال ۱۲۸۵ و کتاب حقوق مدنی منتشر شده در سال‌های ۱۳۰۸ و ۱۳۰۹، همچنین کتاب «حقوق تجارت بین‌الملل» و ترجمه جزای عمومی و قانون تجارت ایران به زبان فرانسه را می‌توان نام برد. وی در اواخر عمر می‌خواست کتاب «خسرو و شیرین» نظامی را به زبان فرانسه ترجمه کند و مدت هشت سال در این زمینه تلاش کرد اما با مرگش کار ناتمام ماند.

▼ **نقش عدل در مسئولیت‌های دیپلماتیک**
از زمان قرارداد ترکمانچای که دولت ایران مجبور شد طی آن کاپیتولاسیون درباره اتباع روسیه تزاری را بپذیرد، کشورهای دیگر چون بریتانیا و سایر کشورهای اروپایی و آمریکا نیز تحت عنوان کشورهای کامله‌الوداد به استناد قرارداد ترکمانچای خواستار این قاعده برای اتباع خود شده و از آن استفاده کردند و دایره کاپیتولاسیون در ایران بسیار گسترده شد و عملاً اکثر اتباع خارجی در ایران از آن بر خوردار بودند و این موضوع موجب خفت و ناخرسندی مردم و دولتمردان وطن‌پرست شده بود. زمانی که لنین ۲۷ ژوئیه ۱۹۱۸ برابر با ۴ مرداد ۱۲۹۷ فرمان لغو همه قراردادهای استعماری میان ایران و روسیه را صادر کرد قوانین مربوط به کاپیتولاسیون نیز طی آن لغو شد و در پی آن دولت ایران به نخست‌وزیری مصمصام السلطنه مصلوبه‌ای را برای لغو کاپیتولاسیون در مورد سایر کشورها که به استناد قرارداد ترکمانچای چنین حقی پیدا کرده بودند، گذراند و سیدمصطفی منصورالسلطنه در این جریان یکی از اعضای هیئتی بود که برای بررسی و تنظیم قوانین جدید انتخاب شد. هرچند این مصلوبه با دخالت احمدشاه مبنی بر ناخرسندی دولت‌های خارجی و فشار به دولت مصمصام السلطنه نتوانست به نتیجه برسد اما براساس همین سابقه بود که ششم اردیبهشت‌ماه ۱۳۰۶ رضاشاه دستخطی مبنی بر لغای کاپیتولاسیون خطاب به رئیس الوزرای وقت میرزا حسن مستوفی الممالک صادر نمود و پس از طی مراحل قانونی بیستم اردیبهشت‌ماه ۱۳۰۷ رئیس الوزرای وقت مهدی قلی هدایت در مجلس حاضر شد و الغای کاپیتولاسیون را رسماً اعلام نمود و گفت: «من افتخار دارم که انجام آن تعهد را به عرض مجلس شورای ملی برسانم، لاتفرق بین احدا من الملل، همه در تحت یک قانون و به یک محکمه رجوع خواهند شد.» بعد از آن حسین پیرنیا مؤتمن الملک رئیس مجلس وقت اظهار داشت: «خبری را که آقای رئیس الوزرا به مجلس دادند در واقع یک بشارت عظیمی است که قلوب ما را مملو از احساسات می‌کند. مسرت و خوش وقتی ما نهنه‌تها برای این است که یکی از آمال دیرینه ملی ما امروز وجود خارجی پیدا می‌کند بلکه خوش وقت هستم که وقوع یک همچو قضیه بدر آمل جدیدی در قلوب مردم خواهد کاشت. اکنون بر عکس دوره کاپیتولاسیون وضع استثنایی که اتباع بیگانه داشتند به کلی از بین رفته‌است.»

بار دیگر زمانی که در سال ۱۳۱۳ دولت عراق درباره ادعاهای مرزی خود در مورد اروندرود به جامعه ملل شکایت کرد، هیئتی به ریاست باقر کاظمی، وزیر امور خارجه برای دفاع از حقوق ایران به سازمان ملل رفت و سیدمصطفی خان عدل، مدیرکل قوانین وزارت دادگستری از اعضای برجسته این کمیسیون بود و با استدلال‌های حقوقی و دانش خود به‌خوبی توانست از حقوق ایران در قبال اروندرود دفاع کند و با همین سابقه حضور در جامعه ملل بود که برای نمایندگی ایران در این سازمان بین‌المللی شایسته دانسته شد و در سال ۱۳۱۴ ه. ش مجدداً به وزارت امور خارجه رفت و به‌عنوان وزیرمختار ایران در ژنو، نمایندگی دائمی ایران در سازمان ملل را نیز عهده‌دار شد و در همین سمت ریاست صدمین دوره اجلاس هیئت شورای جامعه ملل را عهده‌دار گردید. در واقع سیدمصطفی عدل با تسلط مابانی علم حقوق و زبان‌های فرانسوی، انگلیسی، عربی و روسی یکی از شخصیت‌های برجسته و مورد احترام جامعه ملل محسوب می‌شد.

عدل سپس در سال ۱۳۱۶ به ایران بازگشت و به سمت معاونت وزارت امور خارجه منصوب و در فروردین ماه ۱۳۱۷ نیز به‌خاطر خروج عنایت‌الله شفیعی از وزارتخانه به مدت یک‌ماه عهده‌دار کفالت آن وزارتخانه شد. سپس در سال ۱۳۱۷ وزیرمختار ایران در رم گردید و تا

